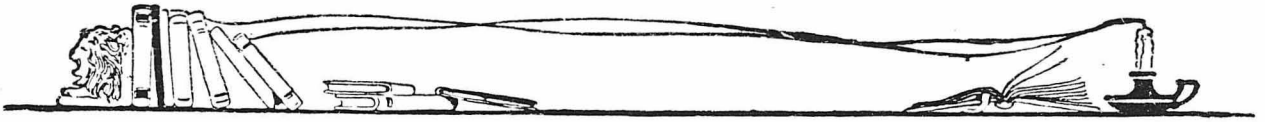

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΜΑΣ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Όταν τα ποίτα τηλεγραφήματα έφθαν την καταπληκτική είδηση σπάζει Αθήνας, το τραύμα που είχε δεχτή η εθνική μας φ...

***

Ο Ραυτόπουλος φυλακισμένος κατάφερε, γρήγορα, να γίνει συμπαθητικότατο πρόσωπο στο διευθυντή και στο προσωπικό των φυλακών. Και έπρεπε να το περιμένη κανείς, Έφο από τό πάθος...

Κωνσταντίνος Χρηστομάνος

Υστερ' από την περιπέτεια του μερικού από τους φίλους, που είχαμε φωτογραφηθή μαζί του, έρχισαν με άγανκτη η την κοι...

— Παιός τάχα θα γίνει ενδοξόσπος απ' όλους μας ;
— Υπάρχει καμιά άμφιβλβία, ότι έγινε αυτός ; Τά λόγια του έκεινα, ποιός έφερε άν δεν ήτανε μια μελαγχολική προαίτιση.

IX

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

Θυμώδης στά 1910, την έπιν ερματική στιχομυθία του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου με έναν έξον ανταποκριτή.

- Τι θα κάμετε στά 1911 ;
- Θα πεθάω.

Αυτό θα ήτανε το έργο του για τό 1911. Τό ύποσχεθήης και —άλλοιμονο— μάς τόδωκε. Έργο τέχνης. Γιατί όχι ; Η πρόση να χίγη κανείς τον έαυτο του καλλιτέχνημα, είχε ο Όμαρ Ουάιλντ, ή να τό φέρνη. Ο Χρηστομάνος πίστευσε πάντα να πλαση άτ' την ζωή του ένα άριστούργημα. Ακολούθως έως άσυνάσθητα τό δόγμα του ποιητή του Ντόριαν Γκρέυ. «Τεχνικοί να είμαστε είναι τό πρώτο μας χρέος, τό δεύτερο δεν τό έχουμε». Κι άν ώ εισρήκε την ζωή του σαν καλλιτέχνημα, σαν αυτοτέλειμα δηλαδή του έαυτού μας, γιατί να μήν όνειρευθή και τό θάνατο σαν τό άνώτερο τελείωμα του έαυτού του, σαν τό όριστικό και με-

γάλο του έργο ; Προνόμιο είναι φαντασιοπληξία των δημοσργών, είναι όμως κάτι τι αυτό που φαίνεται σαν ποι ν δι λέξω» και που τό νοιάζει βαθειά κάθε δημιουργός. Γιατί αυτός, που δημιουργεί τό έργο της τέχνης, δημιουργεί μαζί και τον έαυτο του, τη ζωή και τό πέραν της ζωής. Τεχνίτης μαζί και Μοίρα του έαυτού του.
«Ας ξαναγερίσουμε όμως στη ζωή. Ο Χρηστομάνος, περισσότερο από κάθε άλλον, έννοιωσε την ανάγκη να συμπ'ρωσή άπάνω του τό έργο του Δημιουργού. Με σκληρή άπροσεξία των έπιλασε ή Φύση. Έπρεσ τον πηλό του στα χέρια της, βιαστικά τον εξήωσε και άπτοργα τον πέταξε μέσα στη ζωή του λακωμένο και άτέλειωτο. Όμως σά οσ στιγμή δημοσργικής μανίας, τό πνεύμα που του πύσηθε μέσα του, ήταν ένα πνεύμα θεμο και πλαστικό. Ένας ποιητής γεννήθηκε. Ο δρόμος του ήταν προς τα πειροβόλια της ζωής. Ακολούθησε τό δρόμο του. Μά μέσα στις άρμωτες, που τον έσφονεν ο προορισμός του, έννοιωσε γρήγορα, ότι ο ίδιος ήταν ή δυσαρμονία και τό λάθος. Και πλασμένος να δημιουργή ώρ ισόιη α, είδε, πως πρώτα-πρώτα έπρεπε να δημιουργή, να ξαναδημιουργήσθ τον έαυτο του. Και τον ξαναδημιούργησε. Όσοι είναι ίκανοι να βλέπουν τά θαύματα, τό είδαν. Ο Χρηστομάνος είχε γίνει άσολος ! Και ο γλύπτης, που θα τον ανάστανε άνω οσ ό μάρμαρο ψηλό και άρμονικό και καλλιγραμμο, άν τον Άντίνοο, θα βρισκότανε περισσότερο κοντά στην άλήθεια, γιατί θα βρισκότανε κοντά στην αισθητική άλήθεια, που είναι ή άλήθεια των άληθειών.

Υπάρχουν ζωές τόσο μεστές και τόσο πλούσιες σέ σχέδιο και σέ χρώμα, που είναι μόνες τους σέ ά έργο τέχνης. Και υπάρχουν πολλά έργα, με τόση θεομή πνοή μέσα τους, που κοιτάζουμε μόνα τους σά μια ζωή ξεχωριστή άτ' τη ζωή που τά γεννησ. Κι άν δεν έβρω πώ, αυτήν τη στιγμή, άντεκρίζοντας τη ζωή και τό έργο του Χρηστομάνου, με τ'αβάσι περισσότερο ή πρώτη. Ίσος τή νοιώθω περισσότερο, Έως την άίσθησμε βαθύτερη, Ίσος με σπνκινί πλατύτερα αυτή τη στιγμή, Ίσος ή «Σχολή» της —γιατί κάθε ζωή άνηκει σέ μια σχολή βίσκεται πλο κοντά στην ίδιουσγκρασία μου, Ίσος δεν έβρω τί άλλο, μά ή ζωή αυτή, σαν πλοσία σύνθεσης του άνθρωπίνου και του μοιραίου, με σπματεί σ' ένα παθητικό άντίκρουσμα και μια ιδεολογική ένάτνιση.

Ποίν χυθή όκόμα μέσα στην Αθηναϊκή πραγματικότητα, πιν μας άγγίζει και μας διαγωνίσθη, και πριν την νοιώσουμε τόσο έντονη και τόσο όρημική κοντά μας, μάς έρχεται άτό μεκρού σάν ένας θρόλος. Οι άρμωτες των «Ορφικών Ιραγουδιών», φτάνουν σ' αυτή μας σαν άόριστη και άμφίβολη μουσική. Μαντεύουμε μιον άποκάλυψη και περιμένουμε. Έπειτα ρχεται ή φήμη ενός νέου ομοφού, που άναβαίνει, με στερρό βμα, τά οκαλοπατια του νοου της έπιστήμης, στολισμένος με τά έλληνικά χρώματα κάτω από τους άυστηρούς γοιθικούς θόλους ενός ένθου πανεπιστημίου. Έπειτα εσπλάι τό σκανδαλο, τό εύκολο έπιορικό σκάνδαλο της άνελεύθερης ζωής. Γίνονται λόγος για άποτον έξωμότη, που άρνήθητε το «πάτριο» άπάνω στον τάφο του Βησπορίνου, για να χορτάτη ή όψα της σοφίας του μέσα στις άρροσιες ββλ σθήτες του Βανιανού. Ο πατέρας τ' έξωμότη, ένας σοφός βυθιμένος με τα σεις ύψηλες φρονιδες της έπιστήμης του, πληγώνεται όδιακοπα από την κατακραυγή και την παρεξήγηση, στα βυθύτερα της, στοργής του.

Τό σκανδαλο εβόνει σιγά - σιγά, άφήνοντας πίσω του μια ποροξένη φαντασία Έλλήνων καιδ ναλίου, που προχρηεί σά σέ παρωμύθη προς τον παπικό θρονο ! Και ενώ δεν έξοει κανείς καλα - καλα, άν τό μυθικό αυτό πρσσωπο, ο σοφος, ο ποιητής, και ό έξωμότης είναι σκληβς του Βανιανού ή λιποταχτης του, άξοφια τον βλ - πουμε να περατή στο πλάι μια, τραγική. Αυτοκρατορίσας μεσο στους παραδείσου, της Κέρκυρας και τα χιόνια του Σέμπρου, ποιητικό, άκόλουθος της Αμορφίας και του Πονου, που άδελωφθηκαν στο μικροτερο ένθος της γενεάς των Άτρεδών - Βιελολάχων. (Ακολουθεί)

Παύλος Νιρβανά